

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ
І НАУКИ УКРАЇНИ

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ РАДІОЕЛЕКТРОНІКИ

IV МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ТЕХНІЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ
«ПОЛІГРАФІЧНІ, МУЛЬТИМЕДІЙНІ І WEB-ТЕХНОЛОГІЇ»

International Scientific-Technical Conference
«Print, Multimedia & Web» PMW-2019

ТЕЗИ ДОПОВІДЕЙ

ТОМ 1

ПРОБЛЕМИ ДИЗАЙН-КОНЦЕПЦІЇ СУЧASНИХ ПІДРУЧНИКІВ ДЛЯ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

Женченко І.В., старший викладач кафедри видавничої справи

Інституту журналістики Київського університету ім. Бориса Грінченка,

Член Національної спілки художників України,

Голова Правління Київської спілки художників книги, м. Київ, Україна

Вступ

Українські педагоги, психологи, методисти, книгознавці ретельно вивчають змістове, науково-методичне, психолого-педагогічне наповнення підручників; системи конкурсного відбору та оцінювання підручників. У цьому контексті варто згадати праці М. Арцишевської та Р. Арцишевського; О. Афоніна, Г. Касьянова і Т. Харламової; В. Бейлінсона, В. Войтова і О. Овчарук; Д. Зуєва, Т. Лукіної, О. Ляшенко, О. Савченко. Проблемі культури видання українських підручників присвячено роботи М. Женченко, Н. Зелінської, Н. Зубко, Л. Кулібаби, П. Майдаченка, Я. Приходи та ін. Однак у науковій літературі недостатньо системних досліджень дизайн-концепції підручників у контексті формування парадигми національної ідентичності та ефективної освітньої комунікації.

Матеріалом для дослідження стали 32 підручники для 1 класу НУШ, розміщені в електронній бібліотеці Інституту модернізації змісту освіти, зокрема: 10 підручників «Математика», 7 підручників «Мистецтво», 6 підручників «Українська мова. Буквар» (у двох частинах) і 9 підручників «Я досліджую світ» (у двох частинах), а також три підручники «Українська мова та читання» для 2 класу, проаналізовані у межах здійснення дизайнерської експертизи під час конкурсного відбору проектів підручників для 2 класу у січні-лютому 2019 р.

Наголосимо, що метою дослідження було виявлення проблемних аспектів і створення методичних порад для видавців, а не критика окремих видавців чи авторів, тому приклади наведено без згадування конкретних підручників, а на всіх рисунках видалено прізвища авторів і назви видавництв.

Теоретичним підґрунтам дослідження є нормативні документи Міністерства освіти і науки України: Концепція Нової української школи [1], Державний стандарт початкової освіти, затверджений постановою Кабінету Міністрів України № 87 від 21.02.2018 (у 1 класах), «Інструктивно-методичні матеріали для проведення експертами експертиз електронних версій проектів підручників» [2] та «Орієнтовний опис критеріїв оцінювання електронних версій проектів підручників для 2 класів закладів загальної середньої освіти» (науково-методична експертиза).

Виклад основного матеріалу

Відповідно до Інструктивно-методичних матеріалів для проведення експертами експертиз електронних версій проектів підручників «дизайнерські вимоги до підручників стосуються художнього оформлення, верстки, якості

ілюстративного матеріалу тощо» [2, с. 15]. Художнє оформлення підручника «полягає в раціональній, логічно чіткій і образно-виразній архітектоніці книги. Воно має забезпечувати внутрішню єдність видання як художньо-поліграфічного твору мистецтва, гармонійне сприйняття зорових образів разом з друкованим словом» [2, с. 15]. На жаль, у сучасних підручниках для НУШ ці вимоги не завжди дотримано.

Найпоширенішими проблемами дизайну підручників для першого класу НУШ є наступні.

1. *Вимоги композиційної єдності між обкладинкою і титульним аркушем не дотримано.* У багатьох проаналізованих підручниках обкладинка і титульний аркуш «живуть різним життям»: назву підручника виконано різними шрифтами, композиційне розташування елементів відрізняється (рис. 1).

Рисунок 1 – Не дотримано вимоги композиційної єдності

2. *Дві частини підручника мають ідентичне оформлення.* Якщо підручник випущено у двох частинах варто виконувати кожну частину в єдиному стилі, але з різними зображенальними чи декоративними елементами. Порівнямо оформлення обкладинок на рис. 2. У прикладі справа перша і друга частини підручників об'єднані спільною композицією, проте мають різну кольорову гаму та різні зображення, що сприяє успішному орієнтуванню учнів у навчальному матеріалі, мотивує переходити до наступної частини в процесі навчання.

Рисунок 2 – Ідентичне оформлення

3. *Умовні позначення не сучасні, перевантажені елементами, не завжди зрозумілі, не сприяють побудові в учнів візуального асоціативного ряду (рис. 3).*

Секція 4 – 2D та 3D-графіка, графічний дизайн, управління кольором

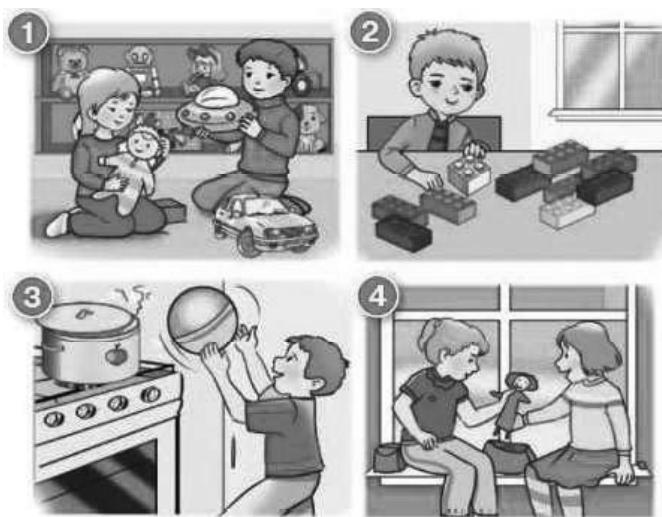
Умовні позначення:

- ?** — поміркуй, виконай завдання
- послухай (прочитай)
- попрацюй у парі
- дослідій
- попрацюй у групі
- пограй у гру
- електронний додаток

- УМОВНІ ПОЗНАЧЕННЯ**
- робота в парах;
 - 3.** — творчі завдання;
 - виконай з допомогою лічильного матеріалу;
 - початок уроку (в останньому розділі).

Рисунок 3 – Умовні позначення

4. Образи учнів (одяг, зовнішність, іграшки) застарілі, не відповідають сучасним реаліям розвитку інформаційно-комунікаційних технологій (рис. 4).

Збираємося на прогулку до лісу

Прогулки на природі — чудовий відпочинок для всії родини. Але ідути до лісу чи парку, не забудь одягнути місце взуття і шальний одяг, який захищить тіло від подряпин і кліщів.

Допоможіть Олесці та Володимиру обрати одяг і взуття для прогулки на природі.

Рисунок 4 – Образи учнів

5. Сторінки перевантажені візуальними елементами, які ускладнюють сприйняття основного тексту першокласниками (рис. 5).

Вступ: чому цікаво досліджувати світ?

ЧОМУ ЦІКАВО ДОСЛІДЖУВАТИ СВІТ?
Ти дізнаєшся, з чого складається світ навколо тебе й чим захоплюються дослідники.

1. Роздивися малюнок «Мій світ» і назви, що і хто тебе оточує.

2. ЯКИЙ МІЙ НАВКОЛИШНІЙ СВІТ?
Розпочинай дослідження світу з того, що навколо тебе, тобто з навколошнього світу. Як ти думаєш, із чого він складається?

3. Запам'ятай: все, з чого складається світ, називають об'єктами.

4. Розгляни малюнки. Назвіть, які об'єкти на них зображені.

ПРИРОДА НАВКОЛИШНІЙ СВІТ

ПРЕДМЕТИ, ЩО ІХ СТВОРИЛИ ЛЮДИ

5. Навколошній світ — це природа й предмети, зроблені руками людей.

6. Поміркуй! Чи можеш ти існувати без природи? А без того, що створили люди?

7. Перший тиждень

1. Полічи тварин парами. Полічи тільки малят тварин. Яке по порядку лічби зліва направо козеня, теля, поросся?

2. Новонародженному теляті один тиждень і 3 дні. Скільки днів цьому теляті?

3. У фермера 10 кіз, а овець — стільки ж без 2. Скільки овець у фермера? Скільки всього кіз та овець?

4. $10 - 4 = 4$ $8 - 1 = 1$ $9 - 8 = 0$ $1 + 4 = 5$
 $6 - 5 = 1$ $2 + 3 = 3$ $5 + 3 = 1$ $0 + 3 = 2$

5. Поясни додавання й віднімання частинами.

9 - 7 6 + 3 7 - 5 10 - 6

6. У двір зайшли індиків. Найбільший індик ішов п'ятим від кінця і п'ятим від початку. Скільки всього індиків?

7. Яких тварин зображені на полі? На які групи можеши їх поділити? Склади рівності й нерівності. Прочитай їх по-різному.

8*. Установи закономірності та продовж ряди.

1, 3, 5, 7, ...
20, 18, 16, 14, ...

Рисунок 5 – Візуальні елементи

Описані проблеми дизайн-концепції підручників для 1 класу НУШ було обговорено з видавцями, які працювали над підручниками для другого класу НУШ, під час майстер-класів на Всеукраїнському науково-практичному семінарі «Новий підручник для Нової української школи: вимоги, критерії оцінювання, оформлення», організованому Інститутом модернізації змісту освіти 22 листопада 2018 р. Проте, у проаналізованих проектах підручників з української мови та читання для 2 класу НУШ виявлено аналогічні вади, зокрема:

- обкладинка лише частково відтворює зміст навчального предмету, композиція зображень не збалансована, деякі складники композиції є недоречними, а певні візуальні образи застарілими;
- інфографіка (умовні позначення) виглядає не сучасно, знаки мають занадто дрібні елементи;
- використання декоративних елементів у колонитулах і колонцифрах відволікають увагу учнів від сприйняття основного тексту;
- текст змісту виглядає монотонно і нецікаво (чорним кольором, без ілюстрацій), що не вмотивовує учнів до активного використання змісту як елементу апарату орієнтування.

Список літератури

1. Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року: розпорядження Кабінету Міністрів України № 988-р від 14 грудня 2016 р. // Кабінет міністрів України. URL: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/249613934>).

2. Про затвердження інструктивно-методичних матеріалів для проведення експертами експертиз електронних версій проектів підручників: Наказ Міністерства освіти і науки України № 1183 від 02.11.2018 // Міністерство освіти та науки України. URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-instruktivno-metodichnih-materialiv-dlya-provedennya-ekspertami-ekspertiz-elektronnih-versij-proektiv-pidruchnikiv>.